

Nr 215.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken; given Stockholms slott den 14 april 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ekle-siastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att anvisa på *extra stat* för år 1918 ett förslagsanslag av 301,300 kronor såsom bidrag till beredande under år 1918 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier att utgå enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1918 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timlärare eller övningslärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915:

a) till föreståndare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 300 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 300 kronor för år;

c) till manlig timplärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 12 kronor för veckotimme, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlitande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timplärare vid högre flickskola med 10 kronor för veckotimme;

e) till kvinnlig timplärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 10 kronor för veckotimme;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 10 kronor för veckotimme;

dock att för de under c)—f) omförmälda grupper av lärare den tillfälliga löneförbättringen i intet fall må överstiga 300 kronor för år.

3) Till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring bidrager staten med två tredjedelar av det för varje fall bestämda beloppet, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alexis Hammarström.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:st Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Föredragande departementschefen, statsrådet Hammarström yttrade härefter:

Vid anmälan den 13 januari 1917 av de ärenden, som tillhörde reg-
leringen av riksstatens åttonde huvudtitel för år 1918, framhöll dåvarande
departementschefen angelägenheten av att åtgärder vidtoges för beredande
av tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid vissa statens läroanstalter
men förklarade sig ej då vara beredd att framlägga definitiva förslag i denna
fråga. I enlighet med hans hemställan föreslog Kungl. Maj:st fördenskull
riksdagen att, i avbidan å proposition i ämnet, för ändamålet beräkna erfor-
derliga medel på extra stat för år 1918. När slutligt förslag i detta ärende
sedermera utarbetats, anmäldes ärendet ånyo den 16 mars 1917, varvid

Tillfällig
löneförbät-
ring åt lärar-
personalen
vid privat-
läroverken.

Kungl. Maj:t fann gott besluta om avlåtande till riksdagen av proposition angående tillfällig löneförbättring åt ifrågavarande lärarpersonal.

Vid ovanberörda tillfälle den 13 januari 1917 framhöll min företrädare i statsrådsämbetet önskvärdheten av att en tillfällig löneförbättring måtte kunna beredas även lärarpersonalen vid privatläroverken — d. v. s. enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier. Då emellertid ej heller detta ärende förelåg i fullt utrett skick, fann Kungl. Maj:t på hans hemställan gott i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 150, föreslå riksdagen att, i avbidan på proposition i ämnet, för detta ändamål beräkna ett belopp av 310,000 kronor på extra stat för år 1918.

Sedan frågan om tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen vid nyssberörda enskilda läroanstalter numera undergått vederbörlig prövning och utredning, anhåller jag att få anmäla densamma för avlåtande till riksdagen av framställning i ämnet.

Innan jag går att närmare yttra mig om föreliggande förslag i avseende å tillfällig löneförbättring för dessa skolors lärarpersonal, vill jag i korthet redogöra för de bestämmelser, som gälla rörande statens bidrag till uppehållande av verksamheten vid nämnda skolor, enkannerligen till lärarnas avlöning, ävensom för de regler, enligt vilka denna avlöning utgår vid de olika slagen av skolor.

Till enskilda mellanskolor är i riksstaten för år 1917 under det gemensamma ordinarie reservationsanslaget till privatläroverk uppfört ett belopp av 70,000 kronor. Statsunderstödet till dessa skolor, av vilka flertalet inom de närmaste åren torde komma att upphöra, kan utgå till en var skola med högst 4,800 kronor för år, varjämte skola, däri flickor undervisas, kan erhålla ett särskilt understöd till undervisning i huslig ekonomi. Vid skola, däri gossar undervisas, skall finnas minst en manlig lärare med full tjänstgöring och vid skola, däri flickor undervisas, skall finnas minst en kvinnlig lärare med full tjänstgöring. Det ovannämnda statsunderstödet utgår, under förutsättning att kommun eller enskilda donatorer till skolans uppehållande lämna ett bidrag, vars värde för år räknat uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet, samt under villkor av visst bidrag till de vid skolorna anställda lärarinornas ålderstillägg och pensionering. Till sistnämnda villkor återkommer jag i det följande.

För högre flickskolor är i riksstaten för år 1917 under ovannämnda reservationsanslag uppfört ett belopp av 400,000 kronor. Statsunderstödet utgår för år räknat, därest skolan omfattar fyra årsklasser utöver den egentliga folkskolan, med högst 4,400 kronor och, därest skolan omfattar flera sådana klasser, med högst 5,200 kronor, varjämte skolan kan erhålla ett

särskilt understöd till undervisning i huslig ekonomi. Är skolan förbunden med gymnasium, kan under vissa förutsättningar understödet ökas, dock ej med högre belopp, för år räknat, än 2,000 kronor. Statsunderstödet utgår, under villkor att kommun eller enskilda donatorer till skolans uppehållande lämna ett bidrag, vars värde för år räknat uppgår till minst samma belopp som statsanslaget, ävensom under förutsättning av visst bidrag till de vid skolorna anställda lärarinnornas ålderstillägg och pensionering. — I särskild den 20 januari 1917 till riksdagen avlåten proposition (nr 101) föreslås ett statsunderstöd av ytterligare högst 1,000 kronor för en fortsättningsklass vid dylika skolor. Även därvid förutsattes ett motsvarande bidrag från kommun eller enskilda donatorer.

För högre goss- och samskolor är i innevarande års riksstat under ovannämnda reservationsanslag uppfört ett belopp av 190,000 kronor. Statsunderstödet kan utgå, för år räknat, för det skolstadium, som i avseende på undervisningens mål motsvarar realskolan, med högst 9,000 kronor och för det skolstadium, som i nämnda avseende motsvarar gymnasiet, med högst 6,000 kronor, varjämte särskilt understöd kan tillkomma dels läroverk, som i större omfattning anlitar manliga lärarkrafter, dels ock läroverk, som uppehåller på ändamålsenligt sätt anordnad undervisning i särskilt praktiska ämnen. Beträffande understödet för anlåtande av manliga lärarkrafter gäller, att dylikt understöd må kunna tilldelas sådana skolor av detta slag, inom vilka minst 14 procent av undervisningstimmarerna i läroämnen över det förberedande skolstadiet uppehållas av manliga lärare, och utgå med 20 kronor årligen för varje av sådan lärare bestridd veckotimme om 45 minuter till det antal veckotimmar, som Kungl. Maj:t efter prövning av inkomna ansökningar bestämmer. Något villkor angående understöd från kommun eller enskilda donatorer är icke knutet vid det till dessa skolor utgående statsanslaget. — I nyssnämnda proposition (nr 101) föreslås, att ett särskilt understöd å 2,000 kronor må kunna beviljas till en fortsättningsklass vid sådana skolor, om vilka här är fråga.

Till enskilda lärarinneseminarier är i innevarande års riksstat likaledes under ovannämnda reservationsanslag uppfört ett belopp av 30,000 kronor. Statsunderstöd kan utgå, för år räknat, med högst 2,500 kronor för varje läsavdelning. Ej heller vid understödet till dessa läroanstalter är något villkor knutet angående bidrag från kommun eller enskilda donatorer. Jämväl för de enskilda lärarinneseinarierna föreslås i ovanberörda proposition under vissa förutsättningar tilläggsunderstöd, högst 2,000 kronor, eventuellt 3,000 kronor, för varje seminarium.

Beträffande avlöningen till lärarinnorna vid de läroanstalter, som åtnjuta understöd från något av omförmälda anslag, gälla för närvarande

följande bestämmelser. Föreståndarinna skall åtnjuta minst 2,000 kronor i första och 2,300 kronor i andra lönegraden samt därjämte bostad eller hyresersättning. Ämneslärarinna med full tjänstgöring skall, därest hon avlagt de prov, som erfordras för behörighet till ordinarie ämneslärarinnetjänst vid allmänt läroverk, åtnjuta avlöning till minst följande belopp: 1,400 kronor i första, 1,700 kronor i andra och 2,000 kronor i tredje lönegraden, eljest 1,200 kronor i första, 1,500 kronor i andra, 1,800 kronor i tredje och 2,000 kronor i fjärde lönegraden. Timlärarinna i läroämne skall åtnjuta minst 60 kronor för varje veckotimme. För övningslärarinnor äro stadgade följande minimibelopp: 60 kronor för varje veckotimmes undervisning i välskrivning, teckning, musik, gymnastik och huslig ekonomi samt 50 kronor för varje veckotimmes undervisning i kvinnligt handarbete, träslöjd och andra liknande slöjdarter, dock att för lärarinna i huslig ekonomi sålunda beräknad avlöning icke må överstiga 1,400 kronor; varjämte lärarinna med minst 4 veckotimmars undervisning i gymnastik eller minst 6 veckotimmars undervisning i ett eller flera av de övriga av dessa övningsämnen äger åtnjuta ålderstillägg, beräknat efter veckotimme, av 10 kronor i andra och 20 kronor i tredje lönegraden; skolande dock ålderstilläggen för lärarinna i huslig ekonomi icke överstiga 250 kronor i andra och 500 kronor i tredje lönegraden.

Några särskilda bestämmelser om minimiavlöning för den vid ifrågasvarande läroanstalter anställda manliga lärarpersonalen äro icke givna.

Till lönetillägg åt lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter är i riksstaten för år 1917 uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 280,000 kronor. Av detta anslag skola till varje läroanstalt, som åtnjuter understöd från något av de i det gemensamma reservationsanslaget till privatläroverken ingående särskilda anslagen, under den tid, statsunderstöd åtnjutes, utgå följande bidrag, för läsår räknat, nämligen 200 kronor för varje ämneslärarinna, som är berättigad till en avlöning av minst 1,400 kronor i första, 1,700 kronor i andra och 2,000 kronor i tredje lönegraden, ävensom två tredjedelar av de föreståndarinnor och lärarinnor tillförsäkrade ålderstillägg. Statsbidrag utgår även till lärarinna, som vid sjukdom åtnjuter tjänstledighet.

Av vad jag ovan anført framgår, att det endast är beträffande de enskilda mellanskolorna och de högre flickskolorna, som det från staten utgående årsbidraget är förknippat med villkor om bidrag från kommuner eller enskilda donatorer. Beträffande fördelningen mellan å ena sidan staten, å andra sidan kommuner eller enskilda donatorer av kostnaderna för verksamheten vid dessa läroanstalter gäller, att utöver det ovannämnda årliga statsanslaget till de särskilda skolorna, vilket skall motsvaras av bidrag från kommuner eller

enskilda donatorer, som i värde uppgår till minst samma belopp som statsunderstödet, staten skall bidraga med dels två tredjedelar av lärarinornas ålderstillägg, dels ock ett belopp, motsvarande skillnaden i minimiavlöning för lärarinna, som innehar behörighet till ordinarie ämneslärrinnetjänst vid allmänt läroverk, och för lärarinna, som saknar dylik behörighet. Kommuner eller enskilda donatorer skola ansvara för en tredjedel av lärarinornas ålderstillägg samt — likasom staten — bidraga till lärarinornas pensionering enligt vissa grunder.

Även vid högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier utgår statens bidrag till lärarpersonalens avlöning med de belopp, som nu angivits. Det åligger jämväl dessa läroanstalter att enligt angivna grunder bidraga till lärarinornas pensionering.

I de utredningsarbeten, som anförtrotts åt lärarlönenämnden, ingår jämväl en revision av avlöningsbestämmelserna för lärarna vid privatläroverken. I denna del äro emellertid nämndens arbeten ännu icke slutförda.

Det är givet, att nu rådande exceptionella förhållanden måst menligt inverka jämväl på den vid förevarande läroanstalter tjänstgörande lärarpersonalens ekonomiska ställning, och det synes nödvändigt att åtgärder från statens sida vidtagas för att genom tillfällig löneförbättring söka upprätthålla dessa lärares ekonomiska nivå och därigenom tillvarataga det statsintresse, som i förevarande avseende otvetydigt är för handen.

Med dessa synpunkter för ögonen hava nu vissa korporationer av förevarande lärarpersonal anhållit om beredande av en tillfällig löneförbättring för de enskilda skolornas lärarkärer, och jämväl läroverksöverstyrelsen har gjort framställningar i samma syfte.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har sålunda centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen — vilken förening utgör en sammanslutning av lärarpersonalen vid Sveriges högre flickskolor och samskolor — anhållit, att genom Kungl. Maj:ts försorg måtte av allmänna medel anslås skäliga belopp att på sätt och under villkor, som Kungl. Maj:t ansåge nödigt närmare föreskriva, för åren 1917 och 1918 utgå som dyrtidstillägg till lärarinnor och lärare vid statsunderstödda flick- och samskolor.

Styrelsen har i sin framställning till en början erinrat, hurusom för folkskolornas och de allmänna läroverkens lärarkärer tillfällig löneförbättring begärts och — i fråga om folkskolans lärare — av staten och även av en del kommuner beviljats. Jämväl

för de statsunderstödda enskilda läroanstalternas lärarkår hade dyrtiden, efter vad styrelsen vidare frambällit, medfört allvarliga bekymmer, och många av dess medlemmar stode inför verklig nöd.

Då lönerna, fortsätter styrelsen, år 1909 reglerades för lärarinnorna vid ifrågasvarande skolor, togos till utgångspunkt för lönebeloppens fastställande de löner, som bestämts för lärarinnor vid statens samskolor. Det visade sig emellertid, att de löner, som för statssamskolorna faststälts, varit otillräckliga, varför redan år 1912 en provisorisk löneförhöjning för dessa skolors lärarinnor beviljades. Härav syntes med rätta kunna dragas den slutsatsen, att de för de enskilda flick- och samskolornas lärarinnor år 1909 fastställda lönerna redan från början varit för låga, ett förhållande, som i och med den allmänna stegring av levnadskostnaderna, vilken ägde rum under de närmast följande åren, framstod allt tydligare. Genom den i och med världskriget uppkomna ekonomiska krisen bade svårigheterna för nämnda skolors lärarinnor att reda sig på sina redan förut knappt tillmätta löner givetvis i högsta grad ökat. Även om från denna lärarkår med den behärskning och försynthet, den städe visat, i den offentliga diskussionen klagomål endast i mindre grad avhört, vore det ett självklart förhållande, att dess ekonomiska ställning vore åtminstone lika bekymmersam som andra lärarkårens. Behovet av ett dyrtidstillägg för dessa lärarinnor vore därför synnerligen trängande. De enskilda skolorna, vilkas förnämsta inkomstkälla vore de inflytande terminsavgifterna, vore emellertid för närvarande icke i stånd att bereda sådant dyrtidstillägg, så mycket mindre som deras utgifter väsentligt ökats framför allt genom de oerhört uppdrivna bränsleprisen och en höjning av terminsavgifterna icke nu rimligen kunde ifrågasättas, då en sådan åtgärd i de flesta fall skulle gå ut över en allmänhet, som redan förut i hög grad lede under dyrtiden. Det syntes därför vara oundgängligt, att kostnaden för dyrtidstillägg uteslutande fölle på det allmänna.

Styrelsen framlägger därefter förslag angående storleken av det ifrågasatta lönetillägget och yttrar i detta avseende:

Vad beträffade storleken av ett sådant dyrtidstillägg, syntes det lämpligt, att det för föreståndarinna och ämneslärarinna med full tjänstgöring utginge med ett belopp, motsvarande ett ålderstillägg eller 300 kronor, och att det för övningslärarinna utginge efter motsvarande princip, d. v. s. med 10 kronor för veckotimme.

Då för timplärlarinnor lönen för närvarande utginge med samma belopp som för de flesta övningslärarinnor i första lönegraden eller med 60 kronor för veckotimme, syntes dyrtidstillägget även för dem böra utgå med 10 kronor för veckotimme.

Vad ovan anförts rörande behovet av lönetillägg för de enskilda läroanstalternas lärarinnor gällde även i det hela med hänsyn till dessa skolors manliga lärare. Även åt de manliga lärarna borde därför genom hjälp av det allmänna ett skäligt dyrtidstillägg beredas, vilket för lärare med full tjänstgöring syntes böra bestämmas i överensstämmelse med vad läroverksöverstyrelsen föreslagit för de allmänna läroverkens lärare. För de statsunderstödda högre samskolorna borde dyrtidstillägg lämpligen möjliggöras genom höjning under vissa villkor av de till dessa skolor utgående särskilda anslagen till manliga lärare.

I en till läroverksöverstyrelsen ingiven, till Kungl. Maj:t ställd skrivelse har vidare styrelsen för de enskilda läroverkens förbund — till vilket enligt uppgift äro anslutna Beskowska skolan och Palmgrenska samskolan i Stockholm, Djursholms och Saltsjöbadens samskolor, Lundsbergs skola,

Lunds privata elementarskola samt Fjellstedtska skolan och Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till 1917 års riksdag avlåta proposition om höjning av det till högre goss- och samskolor uppförda anslaget med 30,000 kronor att utgå från och med år 1917, så att understödet till de läroverk, som i större utsträckning använde manliga lärare, måtte kunna beräknas efter 32 kronor 50 öre årligen för varje av sådan lärare bestridd veckotimme om 45 minuter.

Styrelsen erinrar till en början om ovanberörda, av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen gjorda framställning och säger sig i anslutning härtill vilja närmare precisera de högre goss- och samskolornas oundgängligaste behov av ökat statsunderstöd, så vitt det gällde vid dessa skolor anställda manliga lärare.

Styrelsen anför vidare, att styrelsen den 26 september 1913 ingått till Kungl. Maj:t med en skrivelse, vari — med frambållande av den merkostnad, 10 enskilda läroverk haft att vidkännas under ett år, därför att de använt manliga lärarkrafter i stället för kvinnliga — uppvisats, att för år 1913 ytterligare 118,056 kronor bort utbetalas i understöd till manliga lärare, om de enskilda läroverken med manliga lärarkrafter i detta avseende med hänsyn till statsunderstöd skulle bliva lika gynnsamt ställda som flickskolor eller enskilda läroverk med huvudsakligen kvinnlig arbetskraft.

Då styrelsen emellertid ej vågat ifrågasätta en så stor höjning av anslagsbeloppet, hade styrelsen begärt ett belopp av 25 kronor för varje års- och veckotimme, bestridd av manlig lärare, motsvarande det bidrag av 600 kronor, som utginge till lärarinna i högsta lönegraden med högre kompetens och med i genomsnitt 24 timmars tjänstgöring i veckan. (För 24 timmar bestridda av manlig lärare således 24×25 kronor = 600 kronor).

Med anledning av denna ansökan hade Kungl. Maj:t höjt det för varje av manlig lärarkraft bestridd veckotimme utgående beloppet från 12 kronor till 20 kronor.

Härefter fortsätter styrelsen: Då flick- och samskoleföreningen nu för åren 1917 och 1918 ifrågasatte ett tillfälligt dyrtidstillägg för ämneslärarinna å 300 kronor, skulle detta enligt nyss omnämnda beräkning motsvara en höjning av statsunderstödet för manliga lärare med 12 kronor 50 öre per års- och veckotimme (24 veckotimmar \times $12,50$ = 300 kronor.)

Enligt den beräkning av timantalet, som legat till grund för det anslag till manliga lärare, vilket för åren 1916, 1917 och 1918 beviljats enligt nådig resolution den 28 april 1916, skulle anslaget, som år 1916 för de 14 ifrågavarande enskilda läroverken utginge med sammanlagt 41,900 kronor (enligt 20 kronor för års- och veckotimme), behöva höjas med ett belopp av 26,187 kronor 50 öre. Då de manliga lärarnas tjänstgöring höstterminen 1916 — för Almqvistska och Whitlockska samskolorna hade styrelsen endast haft tillgång till vårterminens timantal och för Palmgrenska samskolan, Stockholms samgymnasium och Landskrona stads gymnasium upptoges det förmodligen reducerade timantal, enligt vilket Kungl. Maj:t beräknat understödet — omfattade 3,019 års- och veckotimmar eller 924 mer än det av Kungl. Maj:t vid beviljandet av anslaget beräknade antalet (redan 20 kronors statsbidrag för var och en av dessa 924 timmar skulle höja beloppet med 18,480 kronor), så borde den ifrågasatta höjningen av anslaget till manliga lärare sättas till minst 30,000 kronor.

När styrelsen ej vågade ifrågasätta ett överskridande av detta belopp, berodde detta endast på hänsyn till den omständigheten, att anspråk på ökade anslag ur stats-

kassan i dessa tider framställdes också från så många andra håll. Ett beviljande av styrelsens anhållan skulle dock i någon mån lätta de bekymmer, varmed de enskilda läroverken med hänsyn till såväl sin egen som sina lärarkrafters ekonomi såge den närmaste framtiden an.

Till sist ville styrelsen framhålla, att om Kungl. Maj:t, vad lärarinnorna beträffade, förutsatte möjlighet av ett tillfälligt extra understöd från vederbörande kommun, för den händelse sådant understöd av statsmedel ej skulle komma att beviljas, borde en sådan synpunkt ej kunna göras gällande vad de högre goss- och samskolorna beträffade. Med ett par undantag hade dessa ej något understöd från vederbörande kommun. Som villkor för statsanslaget krävdes ej kommunalt anslag, såsom när det gällde flickskolorna. De flesta högre enskilda läroverk skulle för övrigt aldrig kunna erhålla något kommunalt understöd och allra minst för sina manliga lärare, vilka ju huvudsakligen undervisade på ett stadium, där eleverna i ganska stor utsträckning hade hemort i främmande kommuner.

I anledning av berörda framställningar har läroverksöverstyrelsen den 24 november 1916 yttrat sig och därvid till en början erinrat om den framställning, som överstyrelsen avgivit rörande tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter.

Vad överstyrelsen till stöd för sistnämnda framställning anfört beträffande lärarkårens under trycket av de hårda tiderna allt mer förvärrade ställning i ekonomiskt hänseende, ansåge överstyrelsen jämväl för lärarpersonalen vid de enskilda statsunderstödda läroanstalterna äga full tillämplighet, och syntes jämväl vidkommande denna lärarpersonals betryckta ekonomiska förhållanden kunna sägas, att det låge verklig fara för det allmänna i att undanskjuta de åtgärder, som erfordrades för avhjälpa av nödläget.

Överstyrelsen berör därefter spörsmålet, i vad mån det kunde ifrågasättas att i förevarande avseende räkna på bidrag från vederbörande kommuner eller från de enskilda läroanstalternas egen sida, och anför i detta avseende:

Bortsett från det förhållandet att, vad de högre goss- och samskolorna beträffade, dessa läroanstalter — på ett par undantag när — icke åtnjöte något understöd från vederbörande kommuns sida samt följaktligen något kommunalt bidrag till förbättrade löneförmåner åt lärarpersonalen vid sagda läroanstalter icke kunde påräknas, syntes med bestämdhet kunna sägas, att med hänsyn till de enskilda läroanstalternas på grund av den rådande dyrtiden redan nu hårt anlitade budget, särskilt i fråga om kostnaden för bränsle, något bidrag till förhöjning av lärarpersonalens vid dessa läroanstalter nuvarande avlöning icke torde kunna utgå av skolornas egna inkomster, allra helst, på sätt centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen själv i sin framställning påpekat, en höjning av terminsavgifterna icke nu rimligen kunde ifrågasättas, då en sådan åtgärd i de flesta fall skulle gå ut över en allmänhet, som redan förut i hög grad lede under dyrtiden.

Vad åter anginge frågan om bidrag från vederbörande kommuners sida till bestridande av kostnaden för dyrtidstillägg åt den ifrågavarande lärarpersonalen ville

överstyrelsen frambålla, att överstyrelsen, redan innan nu förevarande framställningar kommit till överstyrelsens kännedom, vidtagit åtgärder för utverkande hos vederbörande kommuner av en tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid statsunderstödda högre flickskolor samt enskilda mellanskolor genom att till styrelserna för sagda skolor utfärda en cirkulärskrivelse av den 14 oktober 1916, avseende att vädja till kommunernas offervillighet i nu antytt syfte.

Men oavsett vad som från en eller annan kommuns sida kunde vinnas i nu ifrågavarande avseende, syntes det med hänsyn särskilt till de låga belopp, med vilka lärarpersonalens löner vid de enskilda läroanstalterna för närvarande i allmänhet utginge, vara oundgängligt, att en blivande kostnad för dyrtidstillägg åt lärarpersonalen vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna, om ej helt, så dock till största delen måste falla på statsverket.

Sedan överstyrelsen sålunda avböjt tanken på att i förevarande avseende, åtminstone i någon större utsträckning, göra anspråk på bidrag från kommunalt eller enskilt håll, uttalar sig överstyrelsen om storleken av den löneförbättring, som i detta fall kunde tänkas, och anför härutinnan:

Vad först anginge den av centralstyrelsen för flick- och samskoleföreningen gjorda framställningen ville överstyrelsen till jämförelse erinra, att överstyrelsen rörande de allmänna läroverkens lärare såsom tillfälliga löneförbättringar föreslagit följande belopp: åt ämneslärarinna vid statssamskola 300 kronor, åt rektor vid högre allmänt läroverk och åt lektor i femte lönegraden 400 kronor, åt rektor vid real- eller samskola, lektor i någon av de fyra första lönegraderna samt adjunkt 500 kronor, åt tecknings-, musik- och gymnastiklärare vid högre allmänt läroverk 300 kronor samt åt samma övningslärare vid real- eller samskola 200 kronor.

De av flick- och samskoleföreningen framställda kraven beträffande dyrtidstillägg åt lärarpersonalen vid privatläroverken hade vid en jämförelse med vad överstyrelsen själv föreslagit i fråga om dylikt lönetillägg åt lärarpersonalen vid statsläroverken syntes överstyrelsen rimliga och billiga; och ville överstyrelsen för sin del såsom sin mening uttala önskvärdheten av att, därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl att hos riksdagen i ärendet göra framställning, någon minskning i de av flick- och samskoleföreningen föreslagna beloppen icke måtte av Kungl. Maj:t vidtagas.

Beträffande härefter det av de enskilda läroverkens förbund gjorda yrkandet ville överstyrelsen frambålla, hurusom ifrågavarande yrkande till sin beräkningsgrund sammanfölla med det av flick- och samskoleföreningen framställda förslaget till dyrtidstillägg för ämneslärarinna å 300 kronor, därest nämligen den manliga lärarens undervisningsskyldighet skulle uppgå till 24 veckotimmar. Lades åter ett timantal av 25 veckotimmar till grund för beräkningen, vilket överstyrelsen för sin del skulle anse lämpligt, utgjorde nämnda förhöjning i timpenningen 12 kronor och dennas belopp sålunda 32 kronor för veckotimme. I det hela syntes denna beräkning för en lärare med full tjänstgöring, vilkens timantal per vecka väl oftast snarare över än understeg 25, icke komma att innebära någon förlust. Då de manliga lärarnas avlöningsförmåner jämväl vid andra enskilda läroanstalter än de högre goss- och samskolorna borde beräknas efter antalet tjänstgöringstimmar per vecka, skulle den här ovan gjorda beräkningen av 12 kronors ökning per veckotimme kunna läggas till grund vid fastställandet över huvud taget av beloppet av de manliga lärarnas vid

enskilda läroanstalter dyrtidstillägg. Undantag härifrån skulle möjligen kunna ifrågasättas beträffande de vid flickskolorna tjänstgörande manliga lärarna, vilka vid dessa skolor representerade ett jämförelsevis ringa timantal, enär kvinnliga lärare där ansetts som det normala. För dessa lärare syntes då böra beräknas samma arvodesförhöjning som för de kvinnliga timlärarna, nämligen 10 kronor för veckotimme. — Enahanda beräkningsgrund borde enligt överstyrelsens mening jämväl tillämpas vid fastställandet av dyrtidstillägget för manlig övningslärare vid samtliga privatläroverken.

Överstyrelsen meddelar vidare, att överstyrelsen för beräkning av statsverkets eventuella kostnader för de sålunda begärda dyrtidstilläggen verkställt en utredning såväl rörande storleken av lärarpersonalen i dess helhet vid privatläroverken som ock beträffande omfattningen av denna personals tjänstgöring, särskilt med hänsyn till antalet veckotimmar för timlärarinnor och timlärare samt lärarinnor och lärare i övningsämnen. Resultatet av denna utredning framgår av nedanstående tabell, vars siffror emellertid, enligt vad överstyrelsen meddelar, i några fall måste betraktas såsom approximativa:

Summarisk översikt rörande storleken av lärarpersonalen vid de statsunderstödda privatläroverken samt omfattningen av denna personals tjänstgöring:

	Högre flickskolor.		Enskilda mellanskolor.		Högre goss- och samskolor.		Enskilda lärarinneseminarier.	
	Antal lärare.	Antal veckotim.	Antal lärare.	Antal veckotim.	Antal lärare.	Antal veckotim.	Antal lärare.	Antal veckotim.
1. Ämneslärare.								
Föreståndare eller föreståndarinna	79	—	15	—	14	—	3	—
Manlig ämneslärare med full tjänstgöring	—	—	20	—	45	—	—	—
Ämneslärarinna med full tjänstgöring	750	—	73	—	96	—	—	—
Manlig timlärare	234	1,185	30	210	153	1,469	43	154
Timlärarinnor	235	1,811	6	42	23	197	25	116
2. Övningslärare.								
Lärarinnor i teckning	135	1,364	8	84	17	235	3	7
» » musik	74	480	4	12	4	26	2	2
» » gymnastik	93	1,151	6	31	10	83 ¹ / ₂	3	7
» » handarbete	119	1,629	12	70	9	168	—	—
» » huslig ekonomi	65	897	2	9	4	54	—	—
Övriga	30	196	4	72	11	125 ¹ / ₂	—	—
Summa	516	5,717	36	278	55	692	8	16
Manliga övningslärare	30	168	30	170	42	348	—	—

I anledning av denna utredning anför överstyrelsen vidare:

Vid beräkning av höjningen av det till högre goss- och samskolor för närvarande utgående anslaget för ökat anlitande av manliga lärarkrafter hade överstyrelsen lagt till grund det antal av 2,095 veckotimmar, som efter det nuvarande beloppet av 20 kronor för veckotimme gäve till resultat den sammanlagda summa av 41,900 kronor, som enligt nädiga cirkuläret den 28 april 1916 vore avsedd för ifrågavarande ändamål samt inginge i det för närvarande till ett belopp av 190,000 kronor utgående anslaget till högre goss- och samskolor. Efter ett med 12 kronor eller från 20 kronor till 32 kronor höjt belopp för veckotimme skulle anslaget för ökat anlitande av manliga lärarkrafter behöva ökas med $2,095 \times 12$ kronor, d. v. s. med 25,140 kronor eller avrundat uppåt 25,200 kronor eller från 41,900 kronor till 67,100 kronor. Då vid beviljande av statsunderstöd för anlitande i större utsträckning av manliga lärare det av sådan lärare vid varje skola bestridda timantalet vid understödets fastställande i regel mer eller mindre reducerats, komme förhöjningen per veckotimme att i verkligheten understiga här angivet belopp.

I fråga om ovannämnda utredning ville överstyrelsen särskilt framhålla, att i de fall, då ämneslärarinna eller ämneslärare med full tjänstgöring, förutom sin egentliga avlöning, vid samma skola åtnjutit ersättning för exceptionellt högt timantal, såsom någon gång förekomme, till exempel för meddelande av undervisning i övningsämne, denna ytterligare undervisning icke ansetts motivera ytterligare höjning av det ifrågasatta dyrtidstillägget, vilket sålunda i intet fall skulle komma att överskrida 300 kronor. Samma maximibelopp skulle jämväl tänkas fastställt för manlig eller kvinnlig timlärare eller övningslärare.

Vidare berör överstyrelsen i sin framställning en kategori av de statsunderstödda privatläroverken, från vilken någon framställning om dyrtidstillägg åt den vid desamma anställda lärarpersonalen icke gjorts, nämligen de privata högre lärarinneseminiarierna, och anför i detta avseende:

Därest av Kungl. Maj:t framställning i nu ifrågavarande avseende komme att göras till riksdagen beträffande lärarpersonalen vid de övriga privatläroverken, nämligen vid de högre flickskolorna, de enskilda mellanskolorna samt de högre goss- och samskolorna, skulle det dock synas överstyrelsen med rättvisa och billighet överensstämmande, att jämväl lärarpersonalen vid de privata högre lärarinneseminiarierna komme i åtnjutande av enahanda förmån. Till stöd för en framställning härom ville överstyrelsen särskilt framhålla ifrågavarande läroanstalters synnerligen begränsade ekonomiska resurser med hänsyn till det för närvarande och de närmaste åren jämförelsevis låga lärjungeantalet.

Samtidigt ville emellertid överstyrelsen erinra därom, att statsunderstödet till ifrågavarande läroanstalter icke — i likhet med vad förhållandet vore beträffande de övriga privatläroverken — vore beviljat för treårsperioden 1916—1918 utan jämlikt nädigt brev den 27 juni 1916 allenast för kalenderåret 1916, men att frågan om förnyat statsunderstöd till de enskilda högre lärarinneseminiarierna för åren 1917 och 1918 torde av Kungl. Maj:t göras till föremål för 1917 års riksdags prövning.

Med ledning av ovan uttalade principer för fastställandet av beloppet utav eventuella lönetillägg åt lärarpersonalen vid de statsunderstödda pri-

vatläroverken har överstyrelsen beträffande de olika slagen av dessa läroanstalter gjort följande summariska kostnadsberäkningar:

Högre flickskolor.

79	föreståndarinnor med ett dyrtidstillägg å 300 kronor	kronor	23,700: —
750	ämneslärarinnor med full tjänstgöring med ett dyrtidstillägg å 300 kronor.....	›	225,000: —
235	timlärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 1,811 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme.....	›	18,110: —
234	manliga timlärare med ett sammanlagt timantal i veckan av 1,185 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme.....	›	11,850: —
516	övningslärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 5,717 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme.....	›	57,170: —
30	manliga övningslärare med ett sammanlagt timantal i veckan av 168 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme	›	1,680: —
			Summa kronor 337,510: —

Enskilda mellanskolor.

15	föreståndare eller föreståndarinnor med ett dyrtidstillägg å 300 kronor.....	kronor	4,500: —
73	ämneslärarinnor med full tjänstgöring med ett dyrtidstillägg å 300 kronor.....	›	21,900: —
20	manliga ämneslärare med full tjänstgöring, beräknad efter i medeltal 25 timmar i veckan, för samtliga utgörande tillhoppa 500 veckotimmar, med ett dyrtidstillägg å 12 kronor för veckotimme	›	6,000: —
6	timlärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 42 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme	›	420: —
30	manliga timlärare med ett sammanlagt timantal i veckan av 210 timmar och med ett dyrtidstillägg å 12 kronor för veckotimme.....	›	2,520: —
36	övningslärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 278 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme.....	›	2,780: —
30	manliga övningslärare med ett sammanlagt timantal i veckan av 170 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme	›	1,700: —
			Summa kronor 39,820: —

Högre goss- och samskolor.

14 föreståndare eller föreståndarinnor med ett dyrtidstillägg å 300 kronor.....	kronor	4,200: —
96 ämneslärarinnor med full tjänstgöring med ett dyrtidstillägg å 300 kronor.....	»	28,800: —
23 timplärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 197 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme	»	1,970: —
höjning av det till högre goss- och samskolor för närvarande utgående anslaget för anlåtande i större utsträckning av manliga lärarkrafter enligt ovan gjord beräkning	»	25,200: —
55 övningslärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 692 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme.....	»	6,920: —
42 manliga övningslärare med ett sammanlagt timantal i veckan av 348 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme	»	3,480: —
Summa kronor		70,570: —

Enskilda lärarinneseminarier.

3 föreståndarinnor med ett dyrtidstillägg å 300 kronor	kronor	900: —
25 timplärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 116 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme.....	»	1,160: —
43 manliga timplärare med ett sammanlagt timantal i veckan av 154 timmar och med ett dyrtidstillägg å 12 kronor för veckotimme.....	»	1,848: —
8 övningslärarinnor med ett sammanlagt timantal i veckan av 16 timmar och med ett dyrtidstillägg å 10 kronor för veckotimme	»	160: —
Summa kronor		4,068: —

Totalkostnaden skulle alltså uppgå till 451,968 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställde överstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte till 1917 års riksdag ingå med framställning, att riksdagen måtte för beredande under åren 1917 och 1918 av tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de statsunderstödda privatläroverken på extra stat för vartdera av nämnda år anvisa ett förslagsanslag av tillhoppa 451,968 kronor, eller i runt tal 450,000 kronor, att utgå enligt de grunder, som i överstyrelsens ovanberörda utlåtande angivits.

I min företrädares framställning angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid de allmänna läroverken och andra statens läro-

Departementschefen.

anstalter, betonades det svåra läge, i vilket dessa lärare under nu rådande förhållanden befinna sig, ett läge så mycket bekymmersammare, som deras avlöningsförhållanden vid den senast genomförda löneregleringen blevo synnerligen knappt tillmätta och de nu under flera år väntat på en definitiv lösning av sin lönefråga. Departementschefen underströk därvid även vikten av att staten nu genom beviljande av en tillfällig förbättring trädde hjälpare emellan, och han framhöll tillika, hurusom här enligt hans mening i icke oväsentlig grad föreläge ett statsintresse, som det nu gällde att tillgodose.

Sistberörda synpunkt torde utan tvivel vara förtjänt att beaktas även då fråga är om lärarpersonalen vid privatläroverken. De för denna personal gällande avlöningsförmånerna äro visserligen av ett relativt sent datum — de fastställdes år 1909 — och man kan sålunda här ej i lika hög grad tala om ett nödläge som beträffande de statsanställda lärarna. Att emellertid ifrågavarande vid enskilda läroanstalter anställda lärares avlöningsförhållanden ej äro tillfredsställande torde framgå bland annat därav, att det ansetts nödigt att underkasta jämväl avlöningarna för privatläroverkens lärarpersonal en revision. Denna revision har dock, såsom i det föregående nämnts, ännu icke hunnit slutföras.

Därest nu ett förslag om tillfällig löneförbättring för de statsanställda lärarnas vidkommande vinner riksdagens godkännande, synes det mig vara med billighet förenligt, att ett visst ekonomiskt bistånd från statens sida även kommer de statsunderstödda enskilda läroverkens lärare till del. Som sagt föreligger även här ett statsintresse, vilket tagit sig uttryck i de avsevärda anslag, som av riksdagen beviljats till ifrågavarande läroanstalters vidmakthållande och utveckling.

Den tillfälliga löneförbättring, som enligt mitt förmenande sålunda bör komma även ifrågavarande lärare och lärarinnor till del, bör, i likhet med löneförbättringen för de statsanställda lärarna, avse år 1918.

Vad angår omfattningen av den tillfälliga löneförbättringen, har jag intet att erinra mot de av läroverksöverstyrelsen föreslagna beloppen, vilka jag finner väl avvägda jämväl i förhållande till motsvarande för de statsanställda lärarna ifrågasatta belopp. Jag vill endast anmärka, att, på sätt ock iakttagits i den av överstyrelsen uppgjorda kostnadsberäkningen, den löneförbättring, som skall tillkomma manliga lärare vid högre goss- och samskolor, endast bör utgå för det antal veckotimmar, som beträffande de olika läroanstalterna tagits i beräkning vid utdelning av det särskilda understödet för anlitande i större omfattning av manliga lärarkrafter.

Då det nu emellertid är fråga om statsbidrag till enskilda läroanstalter, uppställer sig självfallet det spørsmålet, huruvida man icke även

här bör upprätthålla samma princip, som i vissa fall av liknande art förut tillämpats, nämligen kravet på en fördelning av de för löneförbättringen erforderliga beloppen mellan å ena sidan staten och å andra sidan vederbörande kommun eller enskilda donatorer; eventuellt skulle något tillskott i vissa fall kunna utgå även av medel, som eljest stå till läroanstalternas förfogande.

Läroverksöverstyrelsen har ställt sig avvisande till en sådan tanke. För de högre goss- och samskolornas vidkommande har överstyrelsen erinrat, att dessa läroanstalter på ett par undantag när icke åtnjuta understöd från vederbörande kommuns sida, och framhållit, att vid sådant förhållande ett kommunalt bidrag till löneförbättring åt lärarpersonalen icke kunde påräknas. Men även i fråga om de skolor, till vilka kommunalt bidrag för närvarande utgår, tillbakavisar överstyrelsen tanken på ytterligare krav i detta hänseende utöver vad som kunnat vinnas genom att vädja till vederbörande kommuners offervillighet. Överstyrelsen anser jämväl, att något bidrag till ifrågavarande ändamål icke kan påräknas från skolornas egna inkomster, helst som en höjning i lärjungarnas terminsavgifter så vitt möjligt bör undvikas.

Jag kan icke anse de av överstyrelsen i detta avseende förebragta skälen vara av avgörande betydelse för den föreliggande frågan.

De läroanstalter, den förevarande framställningen avser, äro visserligen till sin karaktär och sitt ändamål varandra väsentligen olika. De enskilda mellanskolorna och de högre flickskolorna, i fråga om vilka bidrag från kommuner eller enskilda donatorer stipulerats såsom villkor för statsbidragets utgående, äro i allmänhet enskilda företag. I fråga om samtliga dessa skolor, vilka tillgodose ett på vederbörande orter förefintligt bildningsbehov, för vilket icke på annat sätt är sörjt, föreligger uppenbarligen ett kommunalt intresse. Vad åter angår de högre goss- och samskolorna, vilka i allmänhet icke åtnjuta något kommunalt bidrag, kan man icke tala om något dylikt kommunalt intresse eller åtminstone endast om ett ringa sådant, då nämligen det bildningsbehov, dessa skolor äro avsedda att fylla, i regel är väl tillgodosett genom statens läroanstalter eller genom statsunderstödda flickskolor, till vilka kommunen lämnar bidrag. Ej heller beträffande de enskilda lärarinneseminarieerna torde något större kommunalt intresse kunna anses vara för handen.

Med fasthållande av denna princip skulle det kunna ifrågasättas att även beträffande sådant bidrag till löneförbättring åt lärarpersonalen, som nu avses, göra en åtskillnad mellan de olika slagen av läroanstalter. Det synes mig emellertid, att ett dylikt förfaringssätt icke skulle vara lämpligt. Då jag därför funnit mig böra i det fall, som nu föreligger, för-

orda krav på bidrag från kommunalt eller enskilt håll för samtliga ifrågasatt läroanstalter, har jag främst tagit hänsyn därtill, att ett helt och hållet från staten utgående bidrag näppeligen kan anses väl förenligt med lärarpersonalens ställning såsom löntagare i enskild tjänst. Det har ock synts mig angeläget att icke förmedelst ett statens fullständiga övertagande av den tillfälliga löneförbättringen föregripa de principer, som kunna komma att i detta avseende göras gällande vid den slutliga löneregleringen för ifrågasatt personal.

Härefter uppställer sig då frågan, i vilken proportion å ena sidan staten och å andra sidan kommuner eller enskilda böra bidraga till den ifrågasatta löneförbättringen. Beträffande enskilda mellanskolor och högre flickskolor är i fråga om det allmänna årsbidraget stadgat, att kommun eller enskilda donatorer skola till skolans uppehållande lämna ett bidrag, vars värde för år räknat uppgår till minst samma belopp som det av staten beviljade understödet. Att i nu förevarande fall ifrågasätta ett motsvarande villkor synes mig vara att ställa allt för stora krav på bidrag från kommunalt eller enskilt håll. Jag har därför funnit mig böra stanna vid att förorda, att kommuner eller enskilda, eventuellt vederbörande läroanstalt, skola bidraga till den tillfälliga löneförbättringen med hälften av det belopp, staten för samma ändamål tillskjuter. Såsom i det föregående är omförmält, är motsvarande fördelningsgrund godtagen i fråga om statens bidrag till ålderstillägg åt lärarinnor vid samtliga statsunderstödda enskilda läroanstalter.

Vid en del läroanstalter har emellertid, efter vad känt är, genom bidrag från kommuner eller eljest någon löneförhöjning redan beretts vederbörande lärarpersonal. Där dylikt bidrag uppgår till minst hälften av det ifrågasatta statsbidraget och kommer att utgå även för år 1918, bör givetvis det för statsbidraget föreslagna villkoret därigenom anses fyllt. Den löneförbättring, som genom samverkan mellan staten samt kommuner eller enskilda åstadkommes för år 1918, bör sålunda avse en förhöjning utöver stadgad minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas — såsom beträffande manliga lärare är fallet — utöver den normalavlöning, som tillämpats exempelvis under treårsperioden 1913—1915.

Den sammanlagda kostnaden för en enligt ovan angivna grunder utgående tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen vid ifrågasatt läroanstalter har av läroverksöverstyrelsen beräknats utgöra 451,968 kronor. Med tillämpning av nyss angivna fördelning av kostnaderna mellan staten å ena sidan och kommuner eller enskilda å den andra skulle det från staten erforderliga bidraget belöpa sig till 301,312 kronor, avrundat till

301,300 kronor och uppfört såsom förslagsanslag. För ändamålet är i statsverkspropositionen, såsom jag redan nämnt i början av mitt anförande under denna punkt, beräknat ett belopp av 310,000 kronor.

De närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga för tillämpning av grunderna för den tillfälliga löneförbättringen, torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att anvisa på *extra stat* för år 1918 ett förslagsanslag av 301,300 kronor såsom bidrag till beredande under år 1918 av tillfällig löneförbättring åt lärare och lärarinnor vid enskilda mellanskolor, högre flickskolor, högre goss- och samskolor samt enskilda lärarinneseminarier att utgå enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må finnas erforderliga:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1918 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av föreståndare, ämneslärare med full tjänstgöring, timlärare eller övningslärare vid sådan enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola eller enskilt lärarinneseminarium, som åtnjuter understöd från det i riksstaten uppförda gemensamma reservationsanslaget till privatläroverk.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp utöver föreskriven minimiavlöning eller, där föreskrift om minimiavlöning saknas, utöver den avlöning, som för motsvarande tjänstgöring i medeltal utgått under åren 1913—1915:

a) till föreståndare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 300 kronor för år;

b) till ämneslärare med full tjänstgöring, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 300 kronor för år;

c) till manlig timlärare vid enskild mellanskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 12 kronor för veckotimme, dock beträffande lärare vid högre goss- eller samskola endast för det antal veckotimmar, som för vederbörande läroanstalt tagits i beräkning vid bestämmande av det särskilda understödet för anlitande i större omfattning av manliga lärarkrafter;

d) till manlig timlärare vid högre flickskola med 10 kronor för veckotimme;

e) till kvinnlig timlärare vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 10 kronor för veckotimme;

f) till övningslärare, manlig eller kvinnlig, vid enskild mellanskola, högre flickskola, högre goss- eller samskola samt enskilt lärarinneseminarium med 10 kronor för veckotimme;

dock att för de under c)—f) omförmälda grupper av lärare den tillfälliga löneförbättringen i intet fall må överstiga 300 kronor för år.

3) Till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring bidrager staten med två tredjedelar av det för varje fall bestämda beloppet, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun eller enskilda donatorer eller utgår av medel, som eljest stå till vederbörande läroanstalts förfogande.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, i nåder bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.